

הלכות ברכות פרק י

פרק י

ברכות אחרות

התקנה

א.

ברכות אחרות, ודברים שאין בהן פתיחה ולא חתימה, תיקנו חכמים דרך שבח והודייה להקב"ה, כמו ברכות התפילה שכבר כתבנום. והם אלו,

שהחיינו והטוב והמטיב

הבונה בית חדש

הבונה בית חדש, והקונה כלים חדשים, בין יש לו כיוצא בהן בין אין לו - מברך, ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה:

ב.

וכן, הרואה את חבירו לאחר שלשים יום, מברך שהחיינו.

ואם ראהו לאחר שנים עשר חודש, מברך, ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם מחיה המתים.

הרואה פרי המתחדש משנה לשנה, בתחילת ראייתו מברך, ברוך וכו' שהחיינו:

שמע שמועה טובה, מברך, ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם הטוב והמטיב.
 שמע שמועה רעה, מברך, ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם דיין האמת.
 וחייב אדם לברך על הרעה בטובת נפש, כדרך שמברך על הטובה בשמחה,
 שנאמר "ואהבת את י"י אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך"
 (דברים ו:ה), ובכלל אהבה זו היתירה שנצטוינו בה, שאפילו בעת שיצר לו,
 יודה וישבח בשמחה:

הגיעה אליו טובה, או ששמע שמועה טובה, אף על פי שהדברים מראים
 שטובה זו תגרום לו רעה, מברך הטוב והמטיב.
 וכן אם נגעה אליו רעה, או שמע שמועה רעה, אף על פי שהדברים מראים
 שרעה זו גורמת לו טובה, מברך דיין האמת.
 שאין מברכין על העתיד להיות, אלא על מה שאירע עתה:

ירדו גשמים רבים,
 אם יש לו שדה - מברך שהחיינו,
 ואם היתה שלו ושל אחרים - מברך הטוב והמטיב.
 ואם אין לו שדה - מברך,
 מודים אנחנו לך י"י אלהינו על כל טיפה וטיפה שהורדת לנו,
 ואילו פינו מלא שירה כים, ולשוננו רינה כהמון גליו, ושפתותינו שבח
 כמרחבי הרקיע, ועינינו מאורות כשמש וכירה, וידינו פרושות כנשרי
 שמים, ורגלינו קלות כאילות,

אין אנו מספיקין להודות לך י"י אלהינו ולברך את שמך מלכנו על אחת
מאלף אלפי אלפים ורוב רבבי רבבות פעמים הטובות שעשית עמנו
ועם אבותינו,

מלפנים ממצרים גאלתנו י"י אלהינו, מבית עבדים פדיתנו,
ברעב זנתנו, ובשובע כלכלתנו, ומחרב הצלתנו, ומדבר מילטתנו,
ומחלאים רעים רבים דיליתנו,

ועד הנה עזרונו רחמיך ולא עזבונו חסדיך,
על כן איברים שפילגת בנו, ורוח ונשמה שנפחת באפינו, ולשון אשר
שמת בפינו, הן הן יודו ויברכו את שמך י"י אלהינו,
ברוך אתה י"י רוב ההודיות אל התושבחות:

1.

מאמתי מברכין על הגשמים?
משירבו המים על הארץ, ויעלו אבעבועות מן המטר על פני המים, וילכו
האבעבועות זה לקראת זה:

2.

אמרו לו מת אביו וירשתו,
אם יש עמו אחים - מברך בתחילה דיין האמת,
ואחר כך מברך הטוב והמטיב,
ואם אין עמו אחים - מברך שהחיינו.
קצבו של דבר, שכל טובה שהיא לו ולאחרים - מברך הטוב והמטיב, וטובה
שהיא לו לבדו - מברך שהחיינו:

ח.

ארבעה צריכין להודות - חולה שנתרפה, וחבוש שיצא מבית האסורים, ויורדי הים כשיעלו, והולכי דרכים כשיגיעו ליישוב.

וצריכין להודות בפני עשרה, ושנים מהן חכמים, שנאמר "וירוממוהו בקהל עם ובמושב זקנים יהללוהו" (תהלים ק"ז:ל"ב) .

וכיצד מודה?

עומד ביניהן ומברך, ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם הגומל לחייבין טובות, שגמלני טוב.

וכל השומעים אומרים - שגמלך טוב הוא יגמלך סלה:

שעשה ניסים

ט.

הרואה מקום שנעשה בו ניסים לישראל, כגון ים סוף ומעברות הירדן, מברך ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם שעשה ניסים לאבותינו במקום הזה. וכן כל מקום שנעשה בו נס לרבים.

אבל מקום שנעשה בו נס ליחיד, אותו היחיד ובנו ובן בנו מברך כשרואה אותו מקום, ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם שעשה לי נס במקום הזה, או, שעשה לאבי נס במקום הזה.

הרואה גוב אריות וכבשן האש, מברך, ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם שעשה נס לצדיקים במקום הזה:

הרואה מקום שעובדין בו עבודה זרה, מברך, ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם שנתן ארך אפים לעוברי רצונו.

מקום שנעקרה ממנו עבודה זרה,

אם ארץ ישראל הוא, מברך, ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם שעקר
עבודה זרה מארצנו,

ואם חוצה לארץ הוא, מברך, שעקר עבודה זרה מן המקום הזה,
ואומר בשתיהן, כשם שעקרתה מן המקום הזה כך תעקור מכל
המקומות, ותשב לב עובדיהן לעבדך:

י.

הרואה בתי ישראל

ביישובן, מברך - ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם מציב גבול אלמנה.

בחורבנן - מברך דיין האמת:

הרואה קברי ישראל, מברך,

ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם

אשר יצר אתכם בדין, וזן אתכם בדין, וכלכל אתכם בדין, והמית אתכם

בדין, ועתיד להקים אתכם לחיי העולם הבא בדין, ברוך אתה י"י מחיה

המתים:

יא.

הרואה שש מאות אלף בני אדם כאחד,

אם גויים הם, אומר "בושה אמכם מאד חפרה יולדתכם" וכו' (ירמיהו נ"ב),

ואם ישראל הם, ובארץ ישראל, מברך, ברוך אתה י"י אלהינו מלך

העולם חכם הרזים.

הרואה חכם

הרואה חכמי אומות העולם, מברך, ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם שנתן

מחכמתו לבשר ודם,

חכמי ישראל, ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם שנתן מחכמתו ליראיו.

הרואה מלך

מלכי אומות העולם, מברך, ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם שנתן מכבודו
לבשר ודם,

מלכי ישראל, מברך, שנתן מכבודו ליראיו:

יב.

הרואה את הכושי, ואת המשונין בצורת פניהם או באיבריהם - מברך, ברוך
אתה י"י אלהינו מלך העולם משנה הבריות.

ראה סומה או קיטע ומוכי שחין ובהקנין וכיוצא בהן, מברך, ברוך אתה י"י
אלהינו מלך העולם דיין האמת.

ואם נולדו כן ממעי אימן, מברך, ברוך משנה הבריות.

וכן הרואה פיל וקוף וקיפוף, מברך, ברוך משנה הבריות:

יג.

הרואה בריות טובות ומתוקנות ביותר, ואילנות טובות כן, מברך, ברוך אתה
י"י אלהינו מלך העולם שככה לו בעולמו.

היוצא לשדות ולגנות ביומי ניסן, וראה אילנות פורחות וניצנים עולים,
מברך, ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו
בריות טובות נאות כדי להתנאות בהם בני אדם:

יד.

על הרוחות שינשבו בזעף, ועל הברקים, ועל הרעמים, ועל קול ההברה
שתשמע בארץ כמו ריחיים גדולים, ועל האיד שבאור שייראו כאילו הם
כוכבים נופלים ורצים ממקום למקום, או כמו כוכבים שיש להן זנב, על כל

אחד מאלו מברך, ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם שכוחו מלא עולם.
ואם רצה מברך, ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם עושה בראשית:

טו.

על ההרים, ועל הגבעות, ועל המדברות, ועל הימים, ועל הנהרות, אם ראה
אחד מהן אחר שלשים יום, מברך, ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם עושה
בראשית.

הרואה את הים הגדול משלשים יום לשלשים יום או יתר, מברך, ברוך אתה
י"י אלהינו מלך העולם העושה את הים הגדול:

טז.

הרואה קשת בענן, מברך, ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם זוכר הברית
נאמן בבריתו וקיים במאמרו.

הרואה לבנה בחידושה, מברך, ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם אשר
במאמרו ברא שחקים וברוח פיו כל צבאם, חוק וזמן נתן להם שלא ישנו את
תפקידם, ששים ושמחים לעשות רצון קוניהם, פועלי אמת שפעולתן אמת,
וללבנה אמר שתתחדש להיות עטרת תפארת לעמוסי בטן, שהן עתידין
להתחדש כמותה ולפאר ליוצרים על כבוד מלכותו, ברוך אתה י"י מחדש
חדשים:

יז.

וצריך לברך ברכה זו מעומד, שכל המברך על החודש בזמנו כאילו הקביל
פני שכינה.

ואם לא בירך עליו בלילה הראשון, יש לו לברך עליו עד שישה עשר יום
בחודש, עד שתתמלא פגמתו:

יח.

הרואה את החמה ביום תקופת ניסן של תחילת המחזור של שמונה ועשרים, שהתקופה בתחילת ליל רביעי, כשרואה אותה ביום רביעי בבוקר, מברך עושה בראשית.

וכן כשתחזור הלבנה לתחילת מזל טלה בתחילת החודש, ולא תהיה נוטה לא לצפון ולא לדרום,

וכן כשיחזרו כל כוכב וכוכב מחמשת הכוכבים הנשארים לתחילת מזל טלה, ולא יהיה נוטה לא לצפון ולא לדרום,

וכן בכל עת שיראה מזל טלה עולה מקצה המזרח, על כל אחד מאלו מברך עושה בראשית:

יט.

הרואה בתי אומות העולם

ביישובן, אומר, "בית גאים יסח י"י" (משלי ט"ו:כ"ה),

בחורבנן, אומר, "אל נקמות י"י אל נקמות" וכו' (תהלים צ"ד:א').

ראה את קברי אומות העולם, אומר "בושה אמכם מאד" וכו' (ירמיהו נ"י:ב):

תפלות

כ.

הנכנס למרחץ, אומר, יהי רצון מלפניך י"י אלהי שתכניסני לשלום ותוציאני לשלום ותצילני מזה ומכיוצא בו לעתיד לבוא.

וכשיצא מן המרחץ, אומר, מודה אני לפניך י"י אלהי שהצללתני מן האור.

הנכנס להקיז דם, אומר, יהי רצון מלפניך י"י אלהי שיהיה עסק זה לרפואה,
כי רופא של חינם אתה.

וכשיצא, אומר, ברוך רופא חיים:

ההולך למוד את גרנו, אומר, יהי רצון מלפניך י"י אלהי שתשלח ברכה
במעשה ידי.

התחיל למוד, אומר, ברוך השולח ברכה בכרי הזה.

מדד ואחר כך ביקש רחמים - הרי זו תפילת שוא.

וכל הצועק לשעבר, הרי זו תפילת שוא:

הנכנס לבית המדרש אומר, יהי רצון מלפניך י"י אלהי, שלא אכשל בדבר
הלכה, שלא אומר על טמא טהור ועל טהור טמא, ועל מותר אסור ועל אסור
מותר, ואל אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חבירי, ואל ייכשלו חבירי בדבר
הלכה ואשמח בהם:

ובציאתו מבית המדרש אומר, מודה אני לפניך י"י אלהי ששמת חלקי
מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקי מיושבי קרנות, שאני משכים והם
משכימין, אני משכים לדברי תורה והם משכימין לדברים בטלים, אני עמל
והם עמלין, אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואין מקבלין שכר, אני רץ והם
רצים, אני רץ לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת:

הנכנס לכרך, אומר, יהי רצון מלפניך י"י אלהי שתכניסני לכרך זה לשלום.
ואם נכנס בשלום, אומר, מודה אני לפניך י"י אלהי שהכנסתני בשלום.
וכשיבקש לצאת, אומר, יהי רצון מלפניך י"י אלהי שתוציאני מכרך זה
בשלום.

ואם יצא בשלום, אומר, מודה אני לפניך י"י אלהי שהוצאתני מכרך זה
לשלום, וכשם שהוצאתני בשלום כך תוליכני לשלום ותסמכני לשלום
ותציעדני לשלום ותצילני מכף אויב ואורב בדרך:

כללו של דבר, לעולם יצעק אדם על העתיד לבוא ויבקש רחמים, ויתן
הודייה על שעבר ויודה וישבח כפי כוחו.
וכל המרבה להודות את השם ולשבחו תמיד - הרי זה משובח: